

PRYZNAWAĆ (143) *vb impf*

W inf -znã- (7), -zna- (6); -znã- *NiemObr* (2), *GrochKal* (2), *RybGęśli*, *KlonWor*; -zna- *KochPs*, *GórnRozm*, *SkarKaz*, *VotSzl*; -znã- : -zna- *OrzJan* (1:2); *drugie a jasne*. *W pozostałych formach* -znã- (121), -zna- (5); -znã- : -zna- *SkarJedn* (8:1), *CzechRozm* (9:1), *NiemObr* (13:1), *GórnRozm* (1:1), *WysKaz* (4:1). *Formy tematów w praes*: przyznãw- (102), przyznaj- (1); przyznãw- : przyznaj- *CzechRozm* (9:1).

inf przyznãwãć (11). ◇ *praes 1 sg* przyznãwã (16). ◇ *2 sg* przyznãwãsz (1). ◇ *3 sg* przyznãwã (50). ◇ *1 pl* przyznãwãmy (8). ◇ *2 pl* przyznãwãcie (2). ◇ *3 pl* przyznãwãją (25), przyznãją (1). ◇ *praet 3 sg m* przyznãwãł (1). *f* przyznãwãła (1). ◇ *3 pl m pers* przyznãwãli (5). *subst* przyznãwãły (1). ◇ *fut 3 pl m pers* przyznãwãc bãdã (2). ◇ *imp 3 sg* niech przyznãwã (1). ◇ *1 pl* przynãwãjmy (1). ◇ *con 1 sg m* bym przyznãwãł (1). ◇ *3 sg f by* przyznãwãła (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy przyznãwãli (1). ◇ *3 pl m pers by* przyznãwãli (2). ◇ *impers praet* przyznãwãno (1). ◇ *part praes act* przyznãwãjąc (11).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII*(z *Cn*; *XVIII*) – *XVIII w.*

1. Wyrażać zdanie (112) :

a. *W odniesieniu do tego, co ktoś twierdzi: uznawać za prawdziwe, potwierdzać* [*w tym: co* (15)] (24) : *NiemObr* 102; *GórnRozm D4v*; *OrzJan* 42; *Lecz haeretycy te fłowã (przez dobre vczynki) nã tym mieyfcu rãdzi opuľczãiã [...]: chocia fię we wfzytkich księgãch Lãciñfkich y w Graeckich niektorych/ iãko y fãm Bezã przyznãwã/ nãyduiã. WujNT* 810; *WysKaz* 28; *tych [godnych hetmanów i ludzi rycerskich] [...] iefť v nas dãleko więcey/ á niźeli gdzie indziej. Co nie tylko ia Polak/ [...] ãle y okoliczni [...] fãšiedzi/ bãczã y przyznãwãiã. VotSzl* B4v, C.

przyznãwãć komu [= adresatowi wypowiedzi] (4): *thę trudność [sprostania zadaniom dworzanina] ia W.M. przyznãwãmy/ ãbowiem niemniey to trudna rzecz iefť/ nãleść s tãk ofobnemi przymioty Dworzãninã/ iãko teź y tã/ dofyć vczyniç thãkiemu vrzędowi GórnDworz* Kk3; *GórnRozm* N3; *ActReg* 43; *Czego nam wiele dowodzić nie potrzebã: gdyź nam to y fãmi ãdwerfarze rãdzi nie rãdzi przyznãwãiã. WujNT przedm* 10.

przyznãwãć komu, czemu [= o kim, o czym] (4): *cf Ze zdaniem nãwiãzujãcym; Zwroty.*

przyznãwãć o czym (1): *gdyź Pãnu Chriřtuľowi fã tãkimi nieprzyiãcioly/ iz [...] gotowi fã wfzelãki gwãłt y wykret piľmu ś. vczyniç/ źeby iedno o tym co prawdã iefť nie przyznãwãli. CzechEp* 342.

Ze zdaniem dopeľnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (5); *iz, źe]* (10): *ktorzy [luteranie] yednãk czãfem yãlnã prawdã zwyçyżeni przyznãwãyã/ iz trudne piľmo/ á iz go fãmi nye do koñcã wfľedy rozumeyã KromRozm II* o2; *Abowim fãmi to kãcyrzowye przyznãwãyã/ iz tãkye fprãwy koľcyelne ãlbo duchowne od zľych ludzi dobrze á fkutecznye fprãwowãny bãć mogã KromRozm III* D4; *Y to teź przyznãwãmy/ iz to iefť profťsza wiãrã y fñãdnieyľza nãukã CzechRozm* 65, 134v; *CzechEp* 296; *NiemObr* 22; *Tã tedy chlubã cnoty fwey kãżdemu przyznãwãmy/ iz bez cnoty fpolność/ á z godne mieľzkãnie/ mieźdy ludźmi bydź nie moźe. GórnRozm* N3; *ActReg* 43; *WujNT* 38; *SarnStat* 55.

Ze zdaniem dopeľnieniowym nãwiãzujãcym do dopeľnienia bliźszego w zdaniu nadrzẽnym [komu (to); iz, źe] (2): *gdy fię wfdy y fãm wrzkomo teź do piľmã ś. odźywa: á nam ie teź źe mu wierzymy y nã nim fię buduiemy przyznãwã CzechEp* 89, 89.

Zwroty: »[komu] dobrowolnie przyznawać« (1): W czym nam oto [ksiądz kanonik] dobrowolnie to przyznawa/ iż się piłmem ś. iákož ták iest/ y rzádzimy y łzczyćimy *CzechEp* 89.

»prawdę [komu, czemu] przyznawać« (2): Co się tknie łłow tych Prorockich o pokoiu tym powiedziánych [...] tedy im prawdę przyznawamy/ y mocnie im wierzymy *CzechRozm* 112; *SkarJedn* 85.

b. *Stwierdzać coś w odniesieniu do własnej osoby [w tym: co (3)] (5)* : Iesli tákí Prorok przyznawa ciemności niewmieiętności łwoiey: á my máłudcy [...] iáką nocą niewiádomości ogárnieni iestelmy. *SkarKaz* 81a.

przyznawać komu (1): Nawiętlzé ztąd wefelé łobie przyznawáá/ Iż tákiego młódzieńcá do téy gry wzywáá *GosłCast* 56.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); że] (3): Y Murzinowie łłóncem przypaleni/ Przyznáwáć będą/ że tu łá zrodzeni. *KochPs* 130; Ty Mánicheufzu nie przyznawáł/ żeś iest wczýnkem Chrístufowym? [...] á ty łobie inłzego łtworzyćielá nayduielz? *CzechEp* 180; *OrzJan* 129.

c. *W odniesieniu do innych podmiotów (83)* :

a. *Uznawać za prawdę wiary; uznawać świętość; confiteri Vulg [w tym: co (11)] (15)* : Iáko my przyznawamy bytność przedwieczną łyna Božego. *CzechEp* 269 *marg*, 68, 142; *NiemObr* 139; *ReszPrz* 90; *WujNT Act* 23/8; *WysKaz* 32; Gdy tedy brácia náłzy nowego nabożeńłtwá widzá/ iż tym piłmem S. ktore známi przyznawáią/ iestelmy [...] wwiázáni: [...] niechże nas y niewiádomych bráci náłzych/ do czego temu przeciwnego [...] nieciágną *PowodPr* 41.

cum A cum inf (1): Ia ielzche drugie mieylce tegož Proroká przywiódfzy/ koniec wczýnię iáko on Cżyściec być przyznawa. *WysKaz* 38.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż (1), zaimek względny (1)] (2): *CzechRozm* 12; Przetož włzytko mu [Chrýstusowi] połłufzeńłtwo oddáiem/ [...] máiętności y krolełtwá náłze: przyznawáiąc iż to iego włzytko iest *SkarKaz* 519b.

W przeciwstawieniu: »przyznawać ... ganić« (1): Náuczyłifmy Plebany y káznódzieie/ áby [...] żadną miárą iedney ofoby [tj. komunii św. pod jedną postacią] nie przyznawáli/ ále gánili *ReszPrz* 59.

Zwrot: »Boga (bogi a. wiele bogów) przyznawać« [szyk zmienny] (3): Gdy tedy człówiek tego co Bogowie mieli wczesnikiem się słtał/ [...] przyznáwáć Bogi poczáł [!]/ im łłupy y Ołtarze iáł budowáć. *GórnRozm* N2; Iedno iest Bołtwo y Bog ieden/ iáko piłmo mowi/ wiela bogów żadną miárą nie przyznawamy. *SkarKaz* 276a, 519b.

Szereg: »przyznawać i przyjmować« (1): To iest moje O Iezufie Chrístufie krotkie wyznánie y wiárá/ do ktorey ielzche przyznawam y z łercá przyimuię/ cokolwiek o nim iest w piłmiech łwiętych/ nád to com ia tu przypomionáł. *CzechRozm* 12.

β. *Przypisywać cechę, działanie, sprawstwo, też prawo do czegoś; consentire Vulg; concedere, dare, tribuere Cn [w tym: komu, czemu (51), co (47)] (64)* : *WujJud* 32; iż cokolwiek mu [Chrýstusowi] piłmo łwięte przyznawa: to też y ia łzczyrze przyznawam iemu. *CzechRozm* 12; To prawdá iż tę zwierzchność y zacność rádzi żydowie Mefyáłzowi przyznáią. *CzechRozm* 107, 9v, 19, 49v, 65v, 105; *SkarJedn* 69, 107, D3v; *Oczko* 9, 10, 15v, 23v; *StryjKron* 61; Spułzcza się [ksiądz kanonik] ná łámę

Vulgatę, á łam iey omyłki przyznawa *CzechEp* 266, 86, 143, 205, 213, 274 [2 r.] (9); Lecż iellli X(iądz) K(anonik) prawdziwie przyznawa moc łowu Boże^{mv}/ czemuż tym łamym nie walczy? *NiemObr* 19; dla cze^{go} on łąd/ ktory Chrifus odprawowác ma/ łufłnie Bogu łáme^{mv} przyznawác mamy *NiemObr* 108, 43, 74, 92, 109, 119; *ActReg* 131; *OrzJan* 14, 41; *PowodPr* 38; *SkarKaz* 351b, 486a; *VotSzl* B3; Serce męłtwo y dzielność to wam przyznawáią/ Obcych narodow łudźie ktorzy to was znáią. *CzahTr* G3v, G3v, I2v; KTO chce niech wzywa łtarcá włzeteczne^{go} [tj. *Neptuna*]/ Dla żegłowánia w morzu bełpiecznego. Ktoremu błędne przyznawa pogánłtwo Włzech wod poddánłtwo. *KlonFlis* B3.

przyznawać co [że coś jest czymś a. nazywać coś czymś] (2): (*nagl*) *Wozy*. (-) Trzy gwiazdy niełie dyłzel/ czterémá pałáią Kołá: parę niedźwiedzic drudzy przyznawáią *KochPhaen* 2. Cf *przyznawać co za co*.

przyznawać kogo kim [= uważać za kogoś] (1): Wié [cesarz turecki] żeł wálzá K.M. ielt ten/ któręgo poddáni domá wielkim Królem/ króm domu/ y łczęłliwym y zacnym woyny Hetmánem wlyłłtkie narody przyznawáią. *OrzJan* 75.

przyznawać kogo miedzy kogo [= uważać za kogoś] (1): *WysKaz* 42 cf *Szereg*.

przyznawać kogo za kogo, co za co (2): iž Zydźi Páná Kryłtułá dla tego zá Mefyálzá nie przyznawáli [!]/ że te^{go} w piłmie o nim niewiedźieli. *CzechEp* 210; Nákoniec łam Ewángeliłtá ł. Ian zá cudo to wylłcie [*Chrystusa z grobu*] ono przyznawa *SkarKaz* 204b; [y ono łie iym [*zwolennikom trynitaryzmu*] nie łpodoła/ że Duchá łwiętego/ za Bogá/ albo za trzećią w bołtwie ołobę nie przyznawam. *BudArt* A5v].

przyznawać w czym (1): Y łwięci kołłielni Doktorowie łtárzy/ [...] vłtá im [*heretykom*] zámykáiá/ gdy wielki cud y włalność dźiwná ciálá wvielbionęgo Páná Iezufowęgo w tym węłłciu przyznawáią *SkarKaz* 204a.

cum A cum inf „być” za kogo (1): ále ten [*jest prawdziwie mądry*]/ ktorego miłtrż włzelákiew mądrołci Duch ł. zá łkiego być przyznawá *WysKaz* 3.

cum A cum inf „być” kim (2): *RejPos* 13; y nawyzłżęgo Bźłkupá [!] Rzymu łtárego Papieźá/ przyznawam być Pána nálżęgo Iezufa Chryłtułá namiełłtnikiem. *SkarJedn* 294.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia dalszego w zdaniu nadrzędnym [iż, że (6), żeby (po przeczeniu) (2)] (8): Przyznawam tobie Oycze/ [...] ižeł te rzeczy zákrýł od mądrych y rozumnych/ á obiáwiłłł ie máluczłkim. *CzechRozm* 9v, 63v, 65v, 162; iž X(iądz) K(anonik) nie przyznawa Chriłtułowi tego: żeby on był prawdziwym człówiekiem *CzechEp* 344; *NiemObr* 93, 109; przyznawam zakonowi/ że dobry ielt. *WujNT Rom* 7/16.

Jako zdanie wtrącone (1): Trudność w prawdzie przyznawam lećż przedłię bnié Cnotá/ Do niełmiertelnych záplát *KołakSzczęłł* C3v.

W przeciwstawieniu: »odejmować ... przyznawać« (1): Winuie nas teź X(iądz) K(anonik) y łzácuie/ iákobyłłmy Bołtwo przedwieczne/ pánu Chriłtułowi odeymowáli/ á požyczáne [...] przyznawáli. *NiemObr* 99.

Szereg: »kłáć i przyznawać« (1): Lubelłkie Collegium nálże/ miedzy przednieyłze dołbrodźieie [...] to zacne Kłáję kłáđzie y przyznawa. *WysKaz* 42.

Przen (1) : iáko iedná białągłowá niemáiąc przed thym żadney chęci/ do mego iednego powinowáte⁶⁰/ ftąd fie go telko dziwnie rozmiłowála/ iż ludzie o tym mowili/ iákoby fnim miała mieć porozumienie. Ia ták mnimam/ iż oná mowá poľpolita/ ktora iákoby przyznawála godność iego/ iey go zdrożyła *GórnDworz Cc4v*.

γ. Orzekać, że ktoś a. coś jest czyjes [kogo, co komu] (2) : Ieſli cię mąż odumárł po śmierci brzemienną: Chceľz vrodzić dziedzica [...] Wdowo/ zaráz opowiedz brzemię Vrzędowi [...]. A ták Vrząd wyfyłał mądre białągłowy/ Ná doświádczenie prawdy pozoftáley wdowy. Ieſli prawdá/ iuz mátkę w czątkę wwięzowano/ Imieniem płodu/ ktory Oycu przyznawano *KlonWor 63*.

Zwrot: »za własność przyznawać« (1): TO czymkolwiek władnę/ z chęci fwey ferdeczney/ Zá własność przyznawam/ Pánu chwały wieczney *GrabowSet T4*.

δ. Twierdzić, że coś się do kogoś odnosi [co komu] (2) : *CzechRozm 107*; iż nie k rzeczy [ksiądz *kanonik*] to Pánnie Máriey przyczyta/ co wprzod położył Ezáiaľz: á dopiero to co ná wtorym mieyľcu ftoi Chiľtuľowi wždy przyznawa. *CzechEp 298*.

2. Zatwierdzać, przedłużać moc prawną [co komu] (1) : Które wzyľtkié Artykuły [...] znáiąc byď chwalebne/ potrzebne/ [...] wzyľtkim Stanom y oľobam Litewľkim tym liľtem náľzym ná wieczné czáły z ftrony náľzý przyznawamy *SarnStat 1025*.

3. Dawać, nadawać, udzielać, też respektować czyjes prawo do czegoś; censere, conferre, dare (veniam) *Cn [w tym: co (22), komu (20)] (23)* : *SkarJedn 107*; iż Papieź przyznawa zwierzchność świecką Cefárowi/ krolom/ y inľzym przeľożonym *CzechEp 383, 364, 383, 384 [7 r.], 388, 400, 404*; ále też náoftátek Papieżom tákowá moc/ y zwierzchność przyznawáią dźiśieyľzy ich pochlebcy/ iż oni fynodowe vchwały poľádzác/ y korrygowác mogá *NiemObr 176, 166, 167*; Widzę y wielkiew Litewľkiew ofády Poľłowie iáda/ do teyże gromády/ Przyznawác wladzá nowemu Krolowi *GrochKal 25, 14; RybGęśli D3*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Bo on [papieź] nie ieľt poddány żadney ludzkiew zwierzchnośći/ [...] áni teź przyznawa zgoła y cále żadnemu/ [...] żeby on miał być zwierzchnośćią iego. *CzechEp 385*.

Zwrot: »przyznawać przywileje« (2): Ian Konľtántynopolľki Pátryárchá/ gdy ľobie tytuľ ten przywáľzczył [...] Grzegorz go ś. fwoią pokorą ľkroćil/ y po tym Phocas Cefarz tego mu tytuľu zákazaľ/ przyznawáiąc ľtárodawne Apoľtolľkie przywileie kośćioľowi Rzymľkiemu/ áby był iáko przedtym głowá wzyľtkich kośćioľow. *SkarJedn 138, 113*.

4. Uznawać za słuszne, przyjmować, akceptować [w tym: [kogo], co (6)] (7) : *SkarJedn 128*; á wráćáiąc ľię do Poľľkiew Wolności/ [...] ia nie tylko iey nie przyznawam/ ále powiádam że tu ieľt wielka niewola. *GórnRozm C3v; OrzJan 106; SarnStat 1001*; [bo miedzy nimi [szlachta] byli niektorzy/ co áni Krolá przyznawáli/ áni ľáďow ľłuchác chćieli *BielKron 1597 591*].

przyznawać komu (2): Ktorá [srogość] ácz ľpráwiedliwą widźiemy ná ľobie/ Co my zá fwoie grzechy przyznawamy ľobie. Leć cię o miľofierdzie pokornie prośimy *CzahTr G4; KlonWor 30*.

przyznawać kogo za kogo, [co za co] (1): ze niemasz nic inszego [na zjeździe lwowskim] iedno diuersis hominibus, diuersa voluntas [...] ktorzy palam maxime omyľonego czľowieka za P(ana) sobie przyznawáią *ActReg 48*; [Zatym się [poľłowie] rozjachali a na dalszy czas o konkluzyej naradzić się

mieli, tego zjazdu za sejm nie przyznawając. *KronMieszcz* 132; *JanWróż* 26; A co powiadałz o onym zgromádeniu w Báfiliey/ tegoć my nie przyznawamy zá *Concilium ŁaszczOkulary G4v*].

Formacje współrdzenne cf 1. ZNAĆ.

Cf [PRYZNAWAN], PRYZNAWANIE

LWil